

Trage netwerken centraal in Hoogveen en Vechtdal

Onze blik op een regionale gezondheidsaanpak

De gezondheid van mensen wordt door veel factoren beïnvloed, zowel in negatieve als positieve zin. De fysieke leefomgeving speelt daarbij ook een belangrijke rol. Ongeveer 4,5 procent van het totale gezondheidsverlies komt door een ongezonde leefomgeving. Er is daarbinnen een duidelijke link tussen de plek waar je opgroeit, woont of werkt en de impact op kansen en gezondheid. Dat zie je terug in verschillen in stadswijken waar de levensverwachting onderling sterk uiteen kan lopen, maar ook in verschillen tussen landsdelen waar soms de milieubelasting hoog is en soms juist kwetsbaarheid een rol

speelt. Gezondheidsverschillen -en in het verlengde daarvan gezondheidskansen- kunnen dus per plek of thema heel anders gedefinieerd worden.

Schaal speelt hierin een interessante rol. Uiteindelijk willen we gezondheid en geluk bevorderen bij mensen zelf en moet de impact op hele kleine schaal bewerkstelligd worden. Maar de gezondheidsproblematiek zelf vraagt een aanpak die soms zelfs op nationaal niveau moet worden ingezet. Handelingsperspectief ligt bij gemeentes met ingrepen op wijk- en buurtniveau. Problematiek is grensoverschrijdend. Het denken over en het ontwerpen aan dit schaalniveau is de afgelopen jaren al steeds meer in het kader van gezondheid komen

te staan. Met het opschalen moeten we bekijken hoe systeemkeuzes een lokaal effect kunnen hebben, wie verantwoordelijk is voor wat en waar de meeste impact te behalen is.

Huidige en toekomstige generaties

De ambitie is om in drie generaties de gezondheidsachterstanden en -verschillen in de regio te minimaliseren. Een blik op generaties van nu en in de toekomst geeft ook mogelijkheden om de focus te leggen op specifieke kwetsbare groepen. In iedere generatie zijn er specifieke groepen te vinden waar kwetsbaarheid een rol speelt. Zij hebben niet altijd de mogelijkheden of middelen om te ontsnappen en hun situatie te verbeteren.

Generatie 1: Jonge kinderen hebben een beperkte actieradius en zijn daarom sterk afhankelijk van een gezonde omgeving dicht bij huis. Om te zorgen dat zij gezond kunnen opgroeien en goed kunnen leren is het belangrijk dat zij kunnen bewegen, gezond eten krijgen en dat zij kunnen spelen in een biodiverse omgeving.

Generatie 2: We zien dat jongeren in algemene zin en de meiden in het bijzonder een vergeten groep zijn als we werken aan de openbare ruimte. Dat vraagt een andere blik bij het ontwerpen van sportvoorzieningen en ontmoetingsplekken. Maar ook om routes naar belangrijke plekken veilig te maken, met name in de nacht.

Generatie 3: In de volwassen bevolking moeten we vooral kijken naar migranten die moeilijk door GGD's en gezondheidsprogramma's bereikt worden en naar mensen met een lage sociaal-economische status. Een baan hebben heeft een enorm positief effect op de gezondheid.

Generatie 4: En bij ouderen is met name de groep die nog net zelfstandig kan wonen kwetsbaar. Door hun beperkte actieradius vereenzamen zij sneller en de juiste zorg of voorzieningen is mogelijk niet nabij. Zeker bij toenemende temperaturen zijn ouderen extra kwetsbaar.

Uitdagingen in Drenthe-Overijssel

Als we kijken naar de regio Drenthe-Overijssel is dit bij uitstek een gezonde regio. Er is nauwelijks luchtverontreiniging, geluidsoverlast, lichtemissies of andere vormen van milieu problematiek. De regio is ondank de vergrijzing nog steeds in trek. Met name volwassenen tussen 35 en 50 jaar trekken hiernaartoe. Toch zijn er wel degelijk gezondheidsopgaven. Deze hebben minder te maken hebben met milieuaspecten en meer met het ruimtelijk-economisch krachtenveld waarin de regio zich bevindt. In de verschillende lokale en provinciale visies wordt al belang wordt gehecht aan gezondheid om de kwaliteit van de stedelijke omgeving te verbeteren. Een regionale strategie ondersteund deze doelen nog meer.

In de data is er een scherpe afbakening tussen het Overijsselse en Drentse deel. Over het algemeen gaan het in Overijssel langs de Vecht wat beter en dat heeft waarschijnlijk veel te maken met de landschappelijke en historische kwaliteit die een kapitaalkrachtigere bevolking heeft en aantrekt. Concreet zien we onderstaande ruimtelijke problemen naar voren komen als we willen werken aan een gezond en gelukkige regio:

1. **Het voorkomen van gevaar en bedreigingen komt naar voren in het water- en bodemsysteem.** Rondom de Vecht

speelt wateroverlast en overstromingsrisico's en de kwaliteit van het water laat te wensen over. In de veengebieden speelt bodemdaling op. Op de langere termijn zal hitte aan dit lijstje toegevoegd moeten worden. Al deze problematiek vraagt om kostbare ingrepen in de openbare ruimte, maar ook aan privé-eigendom. Dat geld is niet altijd voorhanden.

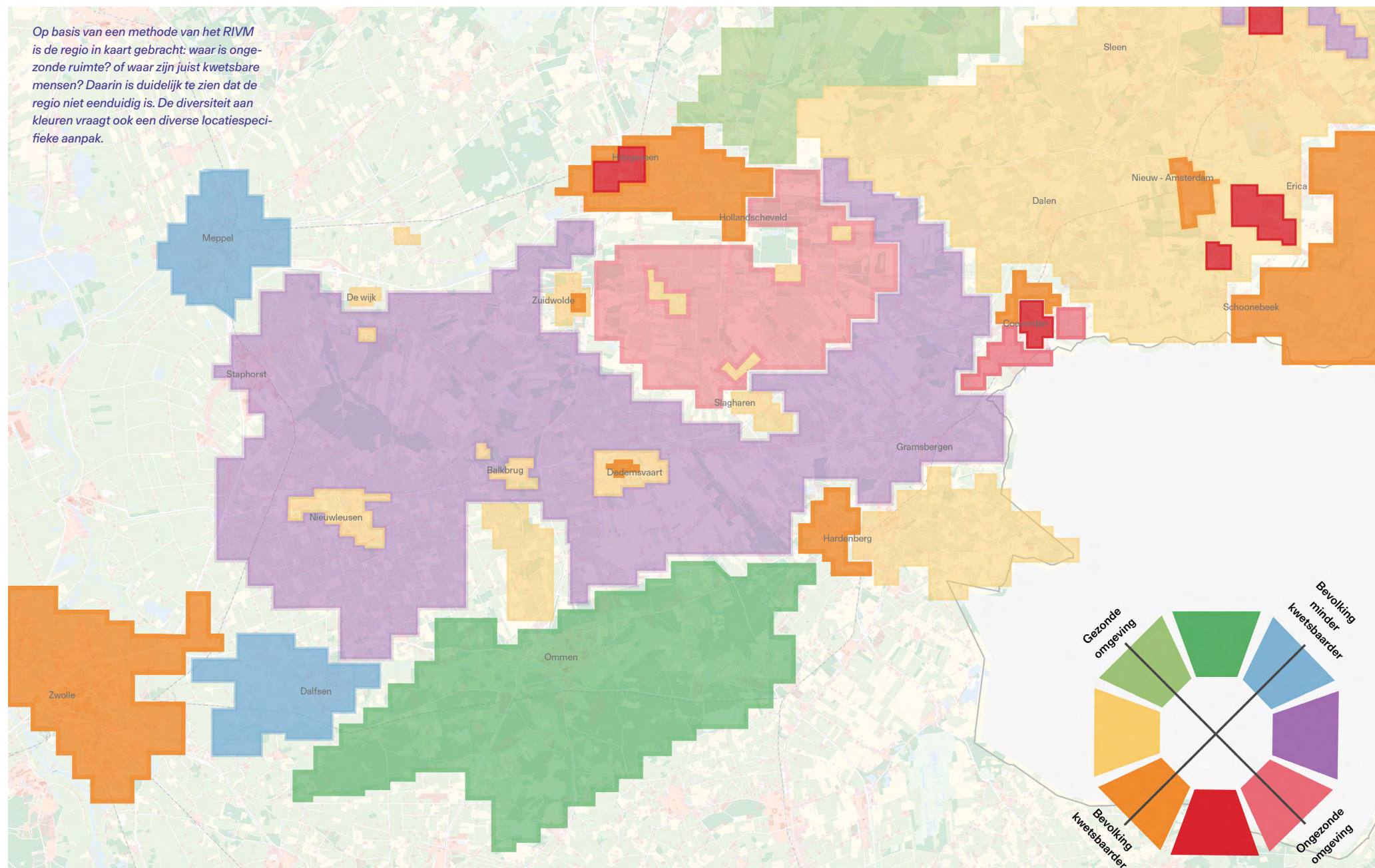
2. **Het stimuleren van gezond gedrag vraagt om een blik op voorzieningen en mobiliteit.** Vanuit sommige delen van de regio zijn belangrijke voorzieningen zoals treinstations, ziekenhuiszorg, hoger onderwijs, gezond voedsel of culturele instellingen moeilijk te bereiken. De omgeving is beperkt beweegvriendelijk en dat zie je terug in de verhoogde cijfers rondom overgewicht, obesitas en hart- en vaatziekten. De bijdrage van (te weinig) bewegen wordt geschat op 2% van de ziektelast er is daarom winst te halen als mobiliteitspatronen verander kunnen worden.

3. **Het bevorderen van ontplooiingskansen is gerelateerd aan de mobiliteit, waardoor ook de nabijheid en bereikbaarheid van werk beperkt.** In algemene zin zien we dat mensen moeite hebben om rond te komen, speelt er energiearmoede en is de levensverwachting en goed ervaren gezondheid met name in het Drentse deel lager. Met een teruglopend voorzieningenniveau en de beperkingen die landelijke of lokale bezuinigingen brengen is aandacht voor sociale verbanden en het verenigingsleven nodig.

Op basis van een methode van het RIVM is de regio in kaart gebracht: waar is ongezonde ruimte? of waar zijn juist kwetsbare mensen? Daarin is duidelijk te zien dat de regio niet eenduidig is. De diversiteit aan kleuren vraagt ook een diverse locatiespecifieke aanpak.

		NATIONAAL	REGIONAAL	LOKAAL
LICHAAMSFUNCTIES	Zorg en ondersteuning	toegang tot kennis van en voorkomen van ziektebeelden en ziekte last	- gezondheidsvoorzieningen bereikbaar met ov - binnen 10km een ziekenhuis	arts, apotheek en supermarkt nabij
	Beweging voor iedereen		- sport en spel in de openbare ruimte - water is beweegruimte	diverse sport- en spelfaciliteiten binnen handbereik voor verschillende groepen prioriteit geven aan lopen en fietsen
	Toegang tot gezond voedsel	- kennisopbouw over gezonde voeding - klimaatbestendige voedselzekerheid	voedsel uit de regio	- toegang tot gezonde en betaalbare voeding binnen wandel-fietsafstand - ruimte voor lokale voedselproductie
MENTAAL WELBEVINDEN	Herkenbaarheid en variatie			ruimte voor innovatieve (collectieve) woonvormen: stimuleer bottom-up initiatieven
	Duurzaamheid en klimaat	- bodem en water sturend in planvorming - bodem- en habitatverstoring voorkomen	- wateroverlast voorkomen - verharde en onverharde oppervlaktes in balans	- toekomstbestendig bouwen voor alle doelgroepen - verduurzamen bestaande voorraad
	Ruimte voor diversiteit			ruimte voor lokale initiatieven gemengde demografie per wijk
ZINGEVING	Ruimte voor rust en herstel	stiltezones	balans natuur en recreatie kunnen ontsnappen aan stedelijke drukte	rust- en ontmoetingsplekken in het groen
	Ervaren, leren en werken		gemakkelijke toegang tot verschillende soorten werk en opleidingen	- onderwijs toegankelijk - kwalitatieve schoolpleinen
	Cultuur en identiteit			ruimte voor cultuur aanbod (kunst)onderwijs
KWALITEIT VAN LEVEN	Prettig wonen	nieuwe woningen in een klimaatbestendige, veilige omgeving	diversiteit in woningaanbod en woonmilieus	- schoon stad/wijk - aandacht voor energiearmoede - levensloopbestendig bouwen
	Veilige omgeving	- de drinkwatervoorziening beschermen en de waterkwaliteit verbeteren - overstromingsrisico en bodemvervuiling beperken	klimaatveilige omgeving peilgebieden verbinden vitale functies beschermen	- bovengrondse hemelwaterafvoer “ogen op de straat”
	Landschap, natuur en spelen	sterk groen-blauw netwerk kwaliteit ecologie en bodem	natuurinclusiviteit en biodiversiteit boomkroonbedekking vergroten	- Aanwezigheid van groen en water op wandel- en fietsafstand - natuurlijke speeltuin voor kinderen
MEEDOEN	Ontmoeten en samenwerken		strategisch intensiveren met een mix van functies als impuls voor de leefomgeving	(woon)gemeenschap
	Activiteiten in de buurt			de kwaliteit van de openbare groene ruimten in de bestaande achterstandswijken verbeteren
	Zinvol bezig zijn		ruimte voor identiteit, betekenis en sociale mix	zorgzame en leerzame omgeving
DAGELIJKS FUNCTIONEREN	Winkels en voorzieningen		voorzieningen op 45-minuten ov afstand	15-minutenstad (lopen en fietsen) draagkracht voor voorzieningen
	Bereikbaarheid ov en parkeren	ov bevorderen met subsidies	tussen kernen onderling en met het buitengebied zijn goede (e-)fiets en ov-verbindingen	- logische spreiding in netwerk van verschillende typen hubs en parkeeroplossingen - ruimte voor elektrisch vervoer en smart (deel) mobiliteit systeem
	Toegang tot informatie en hulp		inclusieve bereikbaarheid	

In deze matrix hebben we algemene principes gekoppeld aan de aspecten van positieve gezondheid en schaalniveaus om te kunnen bepalen waar handelingsperspectief voor gezondheid op regionale schaal uit kan bestaan. De gemarkeerde vakken geven aan welke elementen het meest waardevol worden geacht voor de regio Drenthe-Overijssel en die de basis vormen voor de zes principes van de strategie (zie volgende pagina).

Dit overzicht is niet bedoeld om compleet te zijn en kan gedurende het traject ook verder aangevuld of gewijzigd worden.

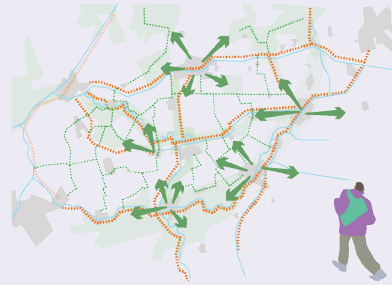
Een gezond ruimtelijk raamwerk als strategie

Trage netwerken zoals het natuurlijke systeem en sociale verbanden dragen in grote mate bij aan de ervaren gezondheid. Zelfs als de fysieke gezondheid te wensen overlaat kan hiermee het levensgeluk, de levensverwachting en de ervaren gezondheid sterk beïnvloed worden. Vanuit deze trage netwerken kan de basis gelegd worden voor een stevig gezond-ruimtelijk raamwerk. De blik op gezondheid werkt daarin ook als leidraad om andere ambities en transities een plek te geven. Werken aan gezondheid geeft vanzelf ruimte om ook te werken aan een klimaatbestendige regio, de mobiliteitstransitie, aan nabijheid etc.

Daarin staan de volgende ruimtelijke principes centraal >>

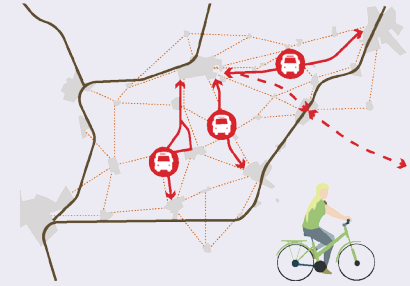
Principe 1: benutten en uitbreiden van bestaande landschappelijke structuren. Gezond leven kan niet zonder een sterke groen-blauwe basis. Om de vruchten te plukken van de verkoeling, ontspanning, recreatie en omgevingskwaliteit die dat biedt.

Principe 3: Kunnen ontsnappen aan ruis en reuring. Zeker voor kwetsbare groepen is het van belang dat zij kunnen ontsnappen aan ongezonde plekken. Goede routes geven kansen voor het ontdekken van de bebouwde en onbebouwde omgeving dichtbij en verder van huis.

Principe 5: Ruimte geven aan zinvolle bestemmingen. Het ontdekken van de regio wordt leuker als er bestemmingen zijn. Dat hoeft niet grootschalig. Juist de kleine parels kunnen een bijdrage leveren aan levensgeluk door cultuur, spel, educatie en gezond voedsel aan te bieden.

Principe 2: de (elektrische) fiets en ov als belangrijkste regionale vervoermiddel. Het vergroten van kansen gaat ook over bereikbaarheid van essentiële voorzieningen, het liefst via gezond vervoer. Met de opkomst van de elektrische fiets liggen er kansen dat op grotere schaal mogelijk te maken.

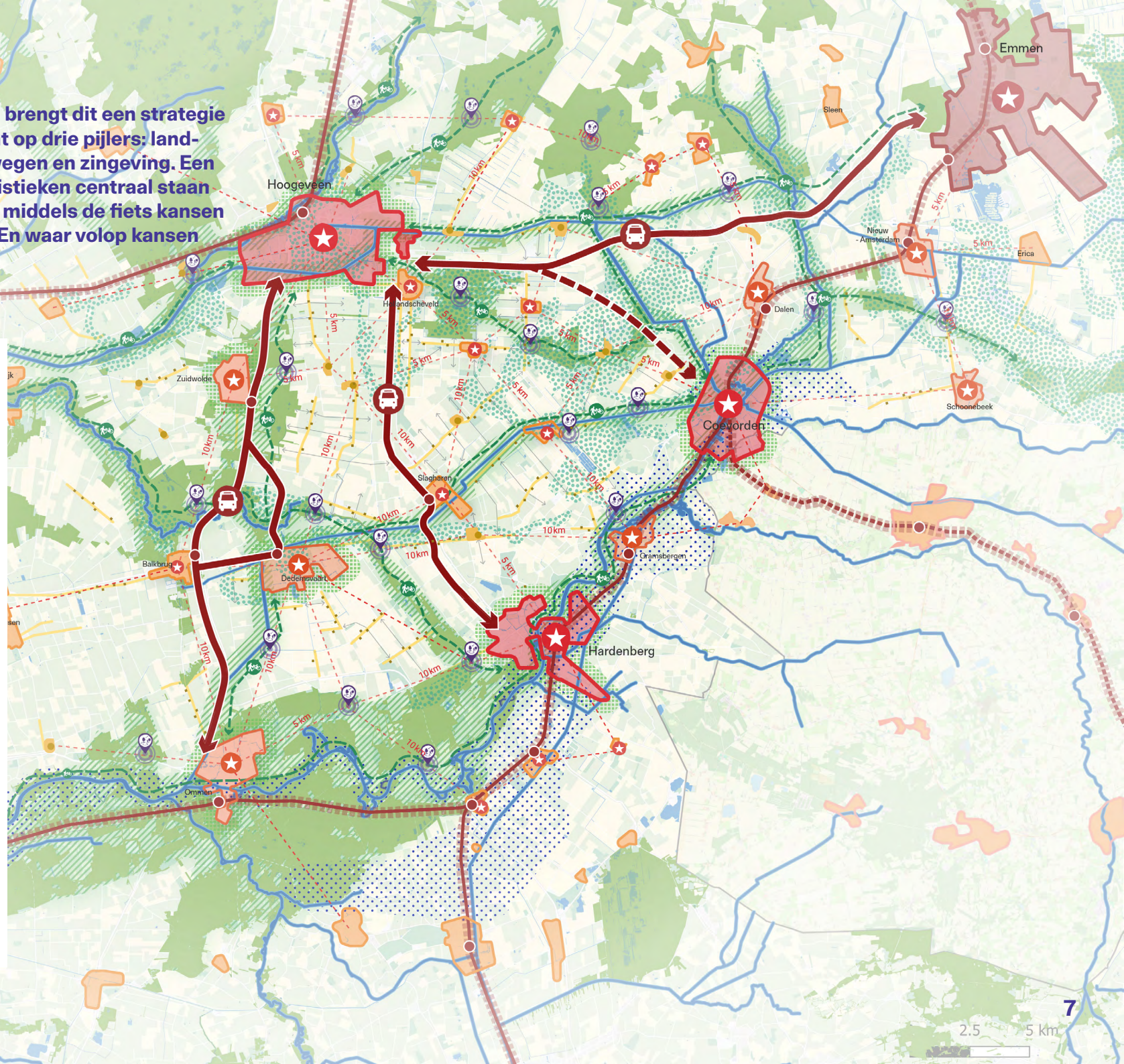

Principe 4: Onderwijs en sport combineren. In veel landen zie je dat sport- en onderwijs faciliteiten gecombineerd worden. Alleen al ruimtelijk hierop inspelen (diversiteit van sportactiviteiten naar de kinderen brengen) geeft kansen om sport zichtbaarder te maken en toe te voegen aan het curriculum.

Principe 6: Creëren van openbare ruimte in dorpen. Om elkaar te ontmoeten en eenzaamheid tegen te gaan is het van belang ruimte voor de gemeenschap te hebben. In kleine (lint) dorpen is die ruimte er vaak niet. Maar ook daar is het nodig om samen te komen of samen te spelen.

Voor de regio Drenthe-Overijssel brengt dit een strategie vanuit de trage netwerken gericht op drie pijlers: landschappelijke kwaliteit, actief bewegen en zingeving. Een regio waarin natuurlijke karakteristieken centraal staan en beleefd kunnen worden. Waar middels de fiets kansen geeft voor nieuwe verbindingen. En waar volop kansen zijn voor sociale interactie.

Procesvoorstel voor de tweede ronde

In deze strategie staan de onderdelen van positieve gezondheid centraal. In ronde twee willen we met verschillende mensen samenwerken om de strategie verder uit te werken op het gebied van gezondheidsexpertise, maar ook om samen met de regio echt op zoek te gaan naar specifieke elementen, mensen en plekken die het geheel nog meer laten landen. Daarvoor zien we de volgende acties voor ons >>

